

Marian Żurowski

"Schriften zur Theologie", Bd. VIII,
Karl Rahner, Einsiedeln 1967 :
[recenzja]

Collectanea Theologica 39/2, 190-192

1969

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

znaleźć określenie prawno-kościelne stanowiska teologów świeckich, zwłaszcza, że jest ich coraz więcej na katolickich uczelniach. Szczególnie trudnym i drażliwym jest zagadnienie teologów świeckich w seminariach duchownych. Na tym odcinku autorzy nie są między sobą zupełnie zgodni i nie podsuwają rozwiązania zadowalającego. Jednocześnie palącym problemem jest odpowiednie przygotowanie teologiczne dla katolików świeckich pracujących naukowo w innych dziedzinach nauki.

Autorzy oczywiście nie rozwiązują tych wszystkich skomplikowanych problemów. Wskazują jedynie kierunek poszukiwań i uwrażliwiają na nie czytelnika. Samo zaś zagadnienie jest naturalną konsekwencją posoborowej świadomości Kościoła o samym sobie, a rozwiązanie go jest jednym z warunków prawdziwej odnowy i owocnej misji Kościoła we współczesnym świecie.

Ks. Jan Charytański SJ, Warszawa

WALTER DIRKS, *Friede im Atomzeitalter*, z holenderskiego tłum. Hugo Zulauf, Mainz 1967, Matthias-Grünwald-Verlag, s. 94.

Dziś na czoło zagadnień, absorbujących cały świat, wysuwa się problem życia międzynarodowego, problem pokoju. Powszechne zagrożenie wojną atomową, kwestia rozbrojenia, zakazu broni atomowej, prawa międzynarodowego, oto zasadnicze problemy rozważane przez grupę roboczą holenderskiego ruchu Pax-Christi. Owoce tej pracy przygotował do druku W. Dirks.

Główne źródło w poszukiwaniu chrześcijańskiego rozwiązania powyższych problemów stanowiła dla wspomnianej grupy encyklika *Pacem in terris*. Czasami nawet pewne partie tej książki robią wrażenie komentarza do tej encykliki. W mniejszym stopniu uwzględniono *Mater et Magistra*, jak również konstytucję *Gaudium et Spes*.

Według autorów nie można w dzisiejszych warunkach utrzymywać dawnej teorii o wojnie sprawiedliwej. Ujęcie to bowiem jest historycznie związane z okresem chrystianizacji wojowniczych ludów i wtedy spełniło swe zadanie. Dziś każdy konflikt zbrojny może być początkiem zniszczenia całej ludzkości.

Nie wystarczy obecnie zakaz broni atomowej, plany rozbrojenia, czy nawet Organizacja Narodów Zjednoczonych. Człowiek musi nauczyć się żyć w świadomości posiadania energii atomowej. Z drugiej strony ONZ nie może być zbiorowiskiem społeczności zamkniętych. Istotę problemu stanowi myślenie i wartościowanie międzynarodowe, wychowanie wszystkich ludzi do pokoju, wypracowanie etyki „mocy” nie destruktywnej, ale twórczej.

W dziele tym ogromną rolę może odegrać Kościół zarówno w wypracowywaniu ogólnych, moralnych zasad, jak również w wychowywaniu człowieka.

Ze względu na wagę poruszanych zagadnień, odwagę przeprowadzanych analiz i podsuwanych sformułowań, można tę książkę polecić tak profesorom teologii moralnej, jak również duszpasterzom, zwłaszcza akademickim.

Ks. Jan Charytański SJ, Warszawa

KARL RAHNER, *Schriften zur Theologie*, Bd. VIII, Einsiedeln 1967, Benziger Verlag, s. 714.

Dzieło niniejsze stanowi ósmy z kolei tom znanej serii tegoż autora *Schriften zur Theologie*. Jest to zbiór rozmaitych opracowań na tematy teolo-

giczne, które powstawały przy różnych okazjach i dlatego nie wszystkie są jednakowej doniosłości. Różnią się także formą i konstrukcją myślową. Niektóre z nich mają charakter raczej orientacyjny, inne stawiają sobie za cel wytyczenie drogi do dalszych badań. Jest to więc zbiór rozmaitych przyczynków i studiów.

Kilka rozważań poświęca autor współczesnej myśli teologicznej po Soborze Watykańskim II np.: teologia i antropologia, filozofia i teologia, kościelny urząd nauczycielski i teologia po Soborze Watykańskim II oraz kilka refleksji na temat teologii praktycznej. Z kolei zajmuje się autor problemami chrystologicznymi w przekazywaniu nauki Bożej. Wśród tych rozważań warto zwrócić uwagę na zagadnienie ateizmu i utajonego chrześcijaństwa.

W rozdziale poświęconym rozważaniom eklezjologicznym prócz zagadnień poruszanych ogólnie także przez wielu innych autorów na uwagę zasługuje to, które dotyczy obecności Chrystusa w chrześcijańskiej społeczności kultycznej. Rozważa tutaj autor szerzej zagadnienie obecności Chrystusa w Kościele, którą można ujmować w wieloraki sposób. Szczególnej analizie poddaje zagadnienie obecności Chrystusa w społeczności kultu eucharystycznego, dokonującego się w społeczności Kościoła lokalnego. Omawia tutaj kolejno nie tylko obecność Chrystusa przez przepowiadanie Słowa Bożego w Ewangeliu, jak wspomina sobór, lecz także o obecności w tych, którzy dokonują czynności sakramentalnych. Widzi ją również w pewnym stopniu w wyzwaniu się przy tej okazji aktów: wiary, nadziei i miłości, by w końcu przejść do omówienia obecności Chrystusa w najwyższym stopniu w samej Eucharystii.

Z kolei porusza zagadnienie obecności Chrystusa w społeczności diaspor według myśli Soboru Watykańskiego II i przechodzi do omawiania problemów związanych z sakramentologią.

W rozważaniach na temat sakramentu pokuty należy docenić wysiłek autora, który stara się wykazać, że należy obecnie powrócić do dawnej koncepcji pierwotnego Kościoła, że w sakramencie pokuty nie tylko dokonuje się darowanie winy wobec Boga, ale równocześnie następuje pojednanie z Kościołem. Ten ostatni element bardzo podkreślany w pierwszych wiekach — jak wskazuje autor — od czasów późnego średniowiecza zeszedł na drugi plan rozważań teologicznych, a nawet uległ zaciemnieniu. Niektórzy autorzy nie zwracali już nań uwagi. W świetle współczesnej teologii, a szczególnie wytycznych Vaticanum II, kiedy to pełniej jest naświetlony obraz Kościoła, ten aspekt sakramentu pokuty musi być teologicznie na nowo opracowany i wyjaśniony.

W rozważaniach na temat sakramentu małżeństwa wyjaśnia autor, że jedność Chrystusa i Kościoła jest fundamentem jedności małżeńskiej. Połączenie bowiem Chrystusa z Kościołem objawia tę samą wolę Bożą będącą podstawą jedności małżeńskiej i tej, która łączy ludzi z Bogiem. Małżeństwo chrześcijańskie bowiem tworzy rodzinę stanowiącą najmniejszą społeczność zbawiającą i dlatego sobór nazywa ją pewnego rodzaju małym Kościołem. Małżeństwo zatem, jak wykazuje autor, to nie tylko naturalny związek, lecz zadanie łaski i miłości łączące ludzi z Bogiem. Dlatego małżeństwo należy do podstawowych sakramentów Kościoła.

W rozważaniach o diakonacie autor wykazuje, że ten pierwszy ze stopni święceń wyższych również zawiera w sobie, choć w zakresie bardzo ograniczonym, zadania uświęcenia, nauczania i rządzenia. Wykazuje także przez omówienie poszczególnych funkcji właściwych diakonom, że oni w pewnym, sobie właściwym stopniu, te trzy funkcje sprawują.

Przechodzi autor z kolei do zagadnień eschatologicznych i stosunku Kościoła do świata.

Całość zatem dzieła, choć w skład jej wchodzi tak różnorodna tematyka, jest pozytywnym wkładem w rozwój istotnych problemów teologicznych i kościelnych.

Ks. Marian Żurowski SJ, Warszawa

Zeitgemässe Erneuerung des Ordenslebens — Dokumente des Zweiten Vatikanischen Konzils, Einführungen und Erläuterungen von Friedrich Wulf SJ, Freiburg im Breisgau 1968, Verlag Herder, s. 95.

Publikacja ta jest osobno wydaną nadbitką piątego i szóstego rozdziału *Konstytucji dogmatycznej o Kościele* oraz dekretu *O przystosowanej odnowie życia zakonnego* II Soboru Watykańskiego łącznie z odnośnymi wstępami i komentarzami Fryderyka Wulfa SJ. Były one opublikowane w osobnych tomach (*Dokumente und Kommentare*), dodanych do nowego opracowania *Lexikon für Theologie und Kirche*. Są to zatem teksty soborowe i komentarze do nich dotyczące życia zakonnego w Kościele. Wydawca chciał w ten sposób przyjść z pomocą społecznościom realizacji rad ewangelicznych i dać mi w jednym podręcznym egzemplarzu odnośne teksty i komentarze, które są potrzebne do przeprowadzania przystosowanej odnowy.

Autor wstępów starał się w sposób możliwie dokładny naświetlić historię i proces powstawania tych dokumentów w czasie trwania Soboru Watykańskiego II przy równoczesnym uwypukleniu problemów, które były przedstawione w języku łacińskim na każdej lewej stronie, po prawej natomiast umieszczono oficjalne tłumaczenie niemieckie. U dołu każdej strony znajduje się stosunkowo obszerny komentarz odnośnych artykułów danego dokumentu. W opracowaniu tego komentarza Fryderyk Wulf usiłował wykorzystać literaturę wydaną na odnośny temat. Szkoda tylko, że ogranicza się w większości wypadków do pozycji niemieckich.

Niewątpliwie trzeba docenić wkład autora komentarzy. Przez swoje wyjaśnienia i szersze rozpracowanie odnośnych zagadnień poruszanych w dokumentach wyświadczył on niewątpliwą pomoc tym wszystkim, którzy przy opracowaniu przystosowanej odnowy życia zakonnego muszą się oddać głębszemu studium spraw omawianych przez te dokumenty soborowe. Komentarz napisany jest językiem przystępnym, co należy ocenić tym bardziej, ponieważ autor porusza niejednokrotnie trudne problemy związane z odnową społeczności realizacji rad ewangelicznych.

Ks. Marian Żurowski SJ, Warszawa

PAUL CHAUCHARD, *Wie frei ist der Mensch? Biologie und Moral*, Düsseldorf 1968, Patmos-Verlag, s. 208.

Współczesne osiągnięcia nauk antropologicznych zakwestionowały w znacznym stopniu wystarczalność tradycyjnego ujęcia moralności, które przejawiało przede wszystkim znajomość etyki filozoficznej. W świetle tych osiągnięć stało się oczywiste, że w ustalaniu norm postępowania moralnego nie tylko trzeba się liczyć z metafizyczną istotą człowieka, lecz należy również potraktować poważnie to wszystko, co na temat człowieka mówi współczesna biologia, psychologia, czy też socjologia. Dopiero po globalnym przynajmniej uwzględnieniu danych nauk antropologicznych można podjąć próbę wytyczenia norm poprawnego zachowania się etycznego. Książka Chaucharda, pt. *Biologie et Morale*, której niemieckie tłumaczenie stało się okazją do